

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Татяна Георгиева Александрова, Институт за български език „Проф. Л. Андрейчин“ при БАН

за дисертационния труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ на Анета Стоянова Атанасова, редовен докторант по специалността „Български език“ в ССБЕ към ИБЕ „Проф. Л. Андрейчин“ – БАН

на тема: ГЛАГОЛНАТА СИСТЕМА В БЪЛГАРСКИТЕ ГРАМАТИКИ НА НЕМСКИ ЕЗИК ОТ ВТОРАТА ПОЛОВИНА НА XIX И ПЪРВАТА ПОЛОВИНА НА XX ВЕК

Актуалността на разработваната в дисертационния труд проблематика произтича от необходимостта да се обогати научното познание за граматичните категории на българския глагол и от липсата на цялостно изследване върху спецификата на описанието им в немскоезичните граматики. За пръв път аналитично се представят трактовките за категориите залог, вид, време и наклонение на българския глагол в шест граматики, създадени на немски език в един сравнително дълъг период от време: II половина на XIX и I половина на XX век. Това е изключително динамичен период, в който се формират съвременните норми на книжовния ни език и се полагат научните основи на неговото описание в парадигмата на теориите, актуални в европейската лингвистика и в частност в славистиката.

Дисертантката познава в пълнота състоянието на научната проблематика, което е видно както от обстойното ѝ представяне в дисертацията, така и от приложения списък с използвана литература. За целите на работата тя прави собствени преводи от немски език на източниците и на други текстове, с което ги прави по-достъпни за българската научна общност.

Описателно-аналитичният и обобщителният метод са подходящо подбрани с оглед на поставените цели и задачи, като дават възможност да се представят детайлно глаголните категории във всяка от граматиките и да се направят съпоставки между отделните автори. С разработката си авторката обогатява научното познание в областта на историята на граматичната мисъл и историята на българския език, като осветлява непознати и малко познати страни от тях. Научните ѝ приноси са свързани с

проследяване на приемствеността при описанието на глаголните категории на българския език в 6 немскоезични граматикати както спрямо възрожденската ни граматична традиция, така и между самите тях, а също и с определяне на мястото им в граматичната традиция и на ролята им за развитието на науката за българския език.

Дисертантката се ръководи от хронологичния принцип, за да направи периодизация на граматиките, което позволява да се изгради тяхната типология. Във Втора глава тя следва единен модел на изследване на четирите категории: започва с представяне на най-важното от описанието на дадена категория в други граматични трудове през периода и завършва с обобщение за съответната категория както във всяка отделна граматика, така и за всеки от обособените от авторката два периода.

Втора глава – основна за дисертацията – е разработена прецизно и изводите, направени въз основа на анализ на материала, са достоверни и точни. Таблиците са полезни с нагледното представяне на информацията в отделните граматикати и дават възможност както за обективен анализ и съпоставки, така и за обобщения и изводи.

Смятам, че описателният подход би могъл да се редуцира за сметка на аналитичния. Изключително подробно изложената в Първа глава фактология, свързана с жизнения път и българистичната дейност на авторите, с отзвука от нея, както и общата филологическа и културноисторическа информация биха могли да бъдат преработени и синтезирани още на подготвителния етап, а не да се експлицират в детайли в работата. От тази информация би могло да се извлече и обобщи само онова, което е насочено към постигане целта и задачите на труда. На места изложението се отклонява от поставената цел, което е обяснимо с желанието на дисертантката да покаже осведоменост дори по въпроси, които имат косвено отношение към темата, както и с респекта, който изпитва към авторите на немските граматикати.

И докато на странични спрямо темата факти и процеси са отделени доста страници – напр. на жизнения път и научната и българистичната дейност на авторите (около 60 стр.), на влиянието на младограматизма върху българските езиковеди, то някои ключови за работата проблеми по мое мнение не са достатъчно разработени. Така например изследвана е приемствеността на разглежданите граматикати с възрожденските граматични описания, но във връзка с поставената цел да се определи мястото им в граматическата традиция, би трябвало да се анализират по-обстойно релациите им с български граматикати и след Освобождението. Още повече че немскоезичните излизат в продължение на 88 години – от 1852 до 1840 г., и на практика

формират собствена граматична традиция, паралелна на българската, но със специфични цели и в различен научен контекст.

Обобщението, направено на с. 35 от дисертацията, че граматиките „проявяват белезите на структурно-функционално изследване, но с различна степен на задълбоченост“, не е достатъчно обосновано, тъй като във Втора глава липсва анализ кое може да се определи като структурно-функционален подход при описанието на категориите. А такъв анализ е необходим с оглед постигането на една от задачите, а именно: „на фона на историко-лингвистичния контекст на създаването на шестте български граматика на немски език (...) да се определи научната парадигма, към която те се отнасят“ (с. 10).

Приносите на дисертационния труд, формулирани от авторката, в основни линии отговарят на постигнатото.

Авторефератът отговаря на изискванията, в синтезиран вид представя съдържанието и структурата на труда и обективно отразява приносите. Включен е и списък с пет публикации, които са пряко свързани с темата на дисертацията, в сборници от конференции, тематични сборници и годишници на университети.

Искам да подчертая, че критичните бележки не целят да омаловажат стойността на дисертационния труд, който като цяло се отличава с подчертано авторско отношение, прецизност при разработването на проблематиката и напълно отговаря на изискванията за придобиване на образователната и научна степен „доктор“. В обобщение на казаното и предвид на отбелязаните достойнства и приноси на труда предлагам на научното жури да присъди на Анета Стоянова Атанасова образователната и научна степен „доктор“ в специалността 05.04.17 – Български език.

9 септември 2016 г.

Изготвил становището:

Доц. д-р Татяна Александрова